

КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ АГЕНТЛИГИ

“ДАВЛАТ ВА ХУСУСИЙ СЕКТОРДА КОРРУПЦИЯ
ХАВФ-ХАТАРЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШДА
КОМПЛАЕНС-НАЗОРАТ (COMPLIANCE CONTROL)
ТИЗИМИНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ”

COMPLIANCE

- ✓ **Ethics**
- ✓ **Policies**
- ✓ **Regulations**
- ✓ **Law**

Кириш.

Режа:

Коррупцияга қарши комплаенс назорат тизимининг тушунчаси ва ривожланиш босқичлари.

Ўзбекистонда коррупцияга қарши курашиш соҳасида комплаенс назорат тизimini жорий этиш масалалари.

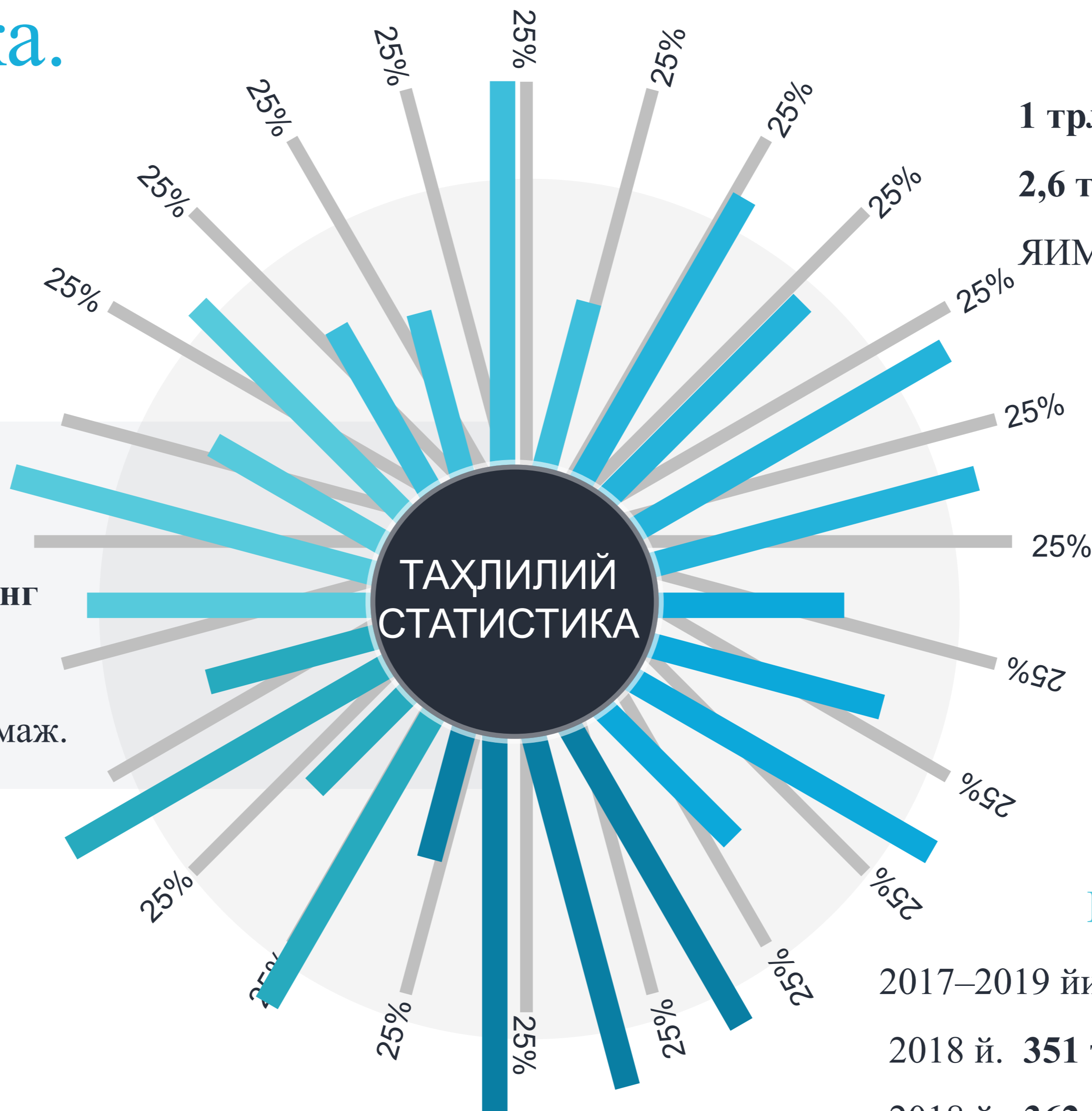
Халқаро ҳужжатларда комплаенс назорат тизimini жорий этишга оид стандарт ва тавсиялар.

Хорижий давлатларда коррупцияга қарши комплаенс назорат тизимининг самарали моделлари.

Расмий статистика.

Дунёда комплаенс статистикаси:

- Дунёда **150** дан ортиқ
- Буюк Британиянинг **1 млрд. фунт стерлинг**
- 700** ортиқ
- Франция **800 000** евродан ортиқ капитал маж.

Дунё статистикаси:

- 1 трлн.** АҚШ дол. пора бериш ва олиш
- 2,6 триллион** АҚШ дол. зарар
- ЯИМ **5 фоизини** ташкил этади.

Давлат иқтисодиётига зарар:

- 2017 йилда **142 млрд. 662 млн.**
- 2018 йилда **559 млрд. 174 млн.**
- 2019 йилда эса **1 трлн. 853 млрд.**

Коррупциявий жиноят:

- 2017–2019 йиллар **6.127 нафар** м.ш. (х.ю.с.)
- 2018 й. **351 та** (2019 й. **129 та**)
- 2018 й. **362 та** (2019 й. **401 та**)

Коррупцияга қарши комплаенс назорат тизимининг тушунчаси ва ривожланиш босқичлари.

Тарихи:

1906 йилда АҚШда озиқ-овқат маҳсулотлари ва дори воситаларини ишлаб чиқарувчи компаниялар фаолиятини назорат қилувчи федерал хизматининг **FDA (Food and Drug Administration)** ташкил этилиши ва фаолияти жамоат хавфсизлигига қаратилган компания ва ташкилотларнинг асос солиниш зарурияти билан юзага кела бошлади дея келтирилган.

Комплаенс назорат тизимининг вужудга келишига оид дастлабки элементлар 1884 йилда Германияда “Бахтсиз ходисаларнинг олдини олиш ва суғурталаш Ассоциация”нинг (Accident Prevention & Insurance Association) ташкил этилган дея келтирилади.

Тушунча

Коррупцияга қарши комплаенс назорати – давлат органлари ва хўжалик юритувчи субъектлар, банклар фаолиятини коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги халқаро стандартлар, қонун ва бошқа меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ ташкил этувчи, коррупция хавф-хатарлари, манфаатлар тўқнашувини ўз вақтида аниқлаш ва чек қўйиш, қонун бузилиши ва коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар ҳақида хабар беришни ўзида мужассам этган профилактик тизимдир.

“Комплаенс” ёки **“комплаенс назорат”** тушунчалари ўтган асрнинг бошларида англо-саксон ҳуқуқий тизимида вужудга келган ва ушбу тушунчалар **“махсус белгиланган тартиб ва қоидаларга мувофиқ ўз фаолиятни ташкил этиш”**. **“Комплаенс”** (compliance) розилик, мувофиқлик ва қоида ёки кўрсатмага мувофиқ ҳаракат қилиш англатади.

“Комплаенс офицер” деб қонун, меъёрий ҳужжатлар, ички тартиб қоидаларга риоя қилиш бўйича маъсул ходими ҳисобланиб, ходимларнинг ўрнатилган қоидаларга мувофиқ ҳаракат қилиш масалалари устидан назорат қилади ва тартибга солиш учун жавобгар бўлган комплаенс хизмати ходими ҳисобланади.

Илмий тушунчлар

1. **“Коррупцияга қарши комплаенс назорати”** – давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, хўжалик юритувчи субъектлар, банклар фаолиятини коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги халқаро стандартлар, қонун ва бошқа меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ ташкил этувчи, коррупция хавф-хатарлари, манфаатлар тўқнашувини ўз вақтида аниқлаш ва чек қўйиш, қонун бузилиши ва коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар ҳақида хабар беришни ўзида мужассам этган профилактик тизимдир.
2. **“Ҳалоллик назоратчиси”** – ходимлар томонидан касбий одоб-ахлоқ қоидаларига қатъий риоя этиш ва хизмат вазифаларини бажаришда манфаатлар тўқнашувини олдини олиш устидан назоратни амалга оширувчи ва самарали коррупцияга қарши курашиш сиёсатини юритиш учун масъул бўлган жисмоний шахсдир.
3. **“Кўнгилли хабар берувчи”** – меҳнат фаолиятини амалга ошириш давомида давлат ва жамият манфаатларига зарар етказувчи қонун бузилиши ва коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисида кўнгилли равишда хабар берувчи жисмоний шахсдир.

Комплаенс назоратига оид халқаро ҳужжатлар.

- ✓ 10 дан ортиқ миллий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар;
- ✓ 20 дан ортиқ халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар;
- ✓ 15 дан ортиқ хорижий мамлакатлар қонунчилиги;

АҚШ:

FCPA, Foreign Corrupt Practices Act of 1977;
SOX, Sarbanes-Oxley Act of 2002;
Dodd -Frank Act, 2010.

Буюк Британия:

UK Bribery Act of 2010;
“Талабга жавоб берадиган тартиб-қоидалар”ни
(Adequate procedures)

Словения:

“Словения давлат холдинги акти тўғрисида”ги
(Slovenian sovereign holding Act, 2014)

- ✓ халқаро ташкилотларнинг тавсиялари;
- ✓ статистик маълумотлар ва сўровнома натижалари ва бошқа манбалар.

2. Ўзбекистонда коррупцияга қарши курашиш соҳасида комплаенс назорат тизимини жорий этиш масалалари.

1

Президентининг
27.05.2019
йилдаги
ПФ-5729-сонли

2

“2019-2020
йилларда
коррупцияга
қарши курашиш
Давлат
дастури”нинг
21-бандида.

3

давлат улуши бўлган
ташкilotларда
коррупцияга қарши
курашиш чораларини
кучайтириш
мақсадида
коррупцияга қарши
курашиш комплаенс
назорат тизимини
жорий этиш

4

2019 йилдан бошлаб
БМТ Тараққиёт
дастурининг
“Ўзбекистонда
самарали, ҳисоб
берувчи ва ошқора
бошқарув
институтлари орқали
коррупцияга қарши
курашиш”

5

“Коррупциясиз
соҳа”:
2019-2020 й.,
9 та вазирлик
ва 2 та АЖ,
Йил якунида 14
та ташкilot ва
10 та банк.

Коррупциясиз соҳа.

1

ПФ-5729-сонли
Фармон асосида

2

Устав
жамғармасида
100% ёки 50% дан
юқори бўлган
давлат улуши
мавжуд бўлган АЖ
ва давлат
ташкilotларида

3

“White and
Case” (АҚШ),
“КРМГ”
(Италия),
“Ўзбекнефтгаз”
ва
“Ўзкимёсаноат”.

4

Олий таълим,
қурилиш
ва соғлиқни
сақлаш
вазирликлари
тизимидан
лойиҳани жорий
этиш.

5

2019-2020 й.,
9 та вазирлик
ва 2 та АЖ,
Йил якунида
14 та ташкilot
ва 10 та банк.

Компания ва ташкилотларда комплаенс хизматини жорий этиш босқичлари.

01

коррупцияга қарши курашиш комплаенс назорат хизматини жорий ҳолатини таҳлил қилиш.

02

коррупцияга қарши чора-тадбир ва назорат механизмларини ишлаб чиқиш ёки такомиллаштириш.

03

коррупцияга қарши курашиш “комплаенс назорат” хизматини жорий этиш.

04

жорий қилинган коррупцияга қарши курашиш “комплаенс назорат” тартиб-қоидалари самарадорлигини баҳолаш каби жараёнларда ишлар амалга оширилмоқда.

3. Халқаро ҳужжатларда комплаенс назорат тизимини жорий этишга оид стандарт ва тавсиялар.

БМТнинг “Коррупцияга қарши конвенция”сининг

*12-модда “Хусусий сектор”,
21-модда “Хусусий секторда
пора эвазига оғдириши”,
22-модда “Хусусий секторда
мулкнинг талон-тороғ
қилиниши”, 39-модда “Миллий
органлар ва хусусий сектор
ўртасидаги ҳамкорлик”.*

Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкilotи тавсиялари

1997 йил 21 ноябрда
қабул қилинган “Халқаро
тижорат битимларида
хорижий давлат
амалдорларининг
порахўрлигига қарши
кураш тўғрисида”ги

Ички назорат, этика ва комплаенс бўйича рахбарий Йўриқнома”

Tone at the tope;
zero tolerance to corruption;
transparency;
whistleblowing policy;
due diligence;
compliance officer.

“Банклардаги комплаенс ва комплаенс функция тўғрисида” ги ҳужжатидаги тавсиялар (2005 йил апрелида).

Комплаенс
хизмати
фаолиятининг
мустақиллигини
таъминловчи
механизмларни
яратиш

01

Комплаенс
назоратини
амалга оширувчи
такрорловчи
функцияларга
йўл қўймаслик.

02

Комплаенс хизмати
мавжуд коррупция
ҳолатлари ҳақида
мунтазам равишда
раҳбариятга ҳисобот
тақдим этиши.

03

Фаолиятни
транспарентлик
аосида ташкил
этиш.

04

Хусусий секторда коррупцияга қарши курашишнинг сабаблари.

Volkswagen (Германия) (2019) - (€4,7 млн),
Odenbrecht (Бразилия) (2017) – (\$4,5 млрд),
Samsung Group (Корея Республикаси) (2017) - (\$38 млн.),
Rolls-Royce (Буюк Британия) (2017) – (\$809 млн.).
TeliaSonera, Vimpelcom и **МТС** (Швеция, Нидерланд, Россия.) (2012–2015) – (TeliaSonera \$360 млн, от МТС \$380 млн и от VimpelCom \$150 млн.),
Hanlong Group (Хитой Халқ Республикаси) (2015) - (3,1 млрд. юан.)
Petrobras (Бразилия) (2014) – (\$3,8 млрд.),
Daimler (Германия) – 2010 - (€64,7 млн.),
Panalpina World Transport (АҚШ) (2010) – (\$49 млн.),
Siemens (Германия) (2008) – (\$1,4 млрд.),
Hyundai Motor Co. (Корея Республикаси) (2007) – (\$130 млн),
Baker Hughes Inc (АҚШ) (2007) – (\$219 млн.),
BAE Systems (Буюк Британия) (2006) – (£2 млрд.).

4. Хорижий давлатларда коррупцияга қарши комплаенс назорат тизимининг самарали моделлари.

UK Bribery Act of 2010.

Slovenian sovereign holding Act of 2014

The Dodd-Frank Act of 2010

SOX, Sarbanes-Oxley Act of 2002

FCPA, Foreign Corrupt Practices Act of 1977

7 та асосий йўналиш:
(conflict of interest,
Chinese wall policy,
whistleblowing policy
ва бшқ.)

**Монография, 10 дан ортиқ илмий
мақола ва тезислар**

Ўзбекистон Республикаси
Бош прокуратураси Академияси

Б. И. Исмаилов, С. С. Маманов

**КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ
КУРАШИШ СОҲАСИДА
КОМПЛАЕНС НАЗОРАТ
(COMPLIANCE CONTROL) ТИЗИМИ**

AUDIT
RULES
CONTROL POLICIES
COMPLIANCE STANDARDS
LAWS REGULATIONS
GUIDELINES

Тошкент-2020

**Эътиборингиз
учун раҳмат!**